

PATOLOGIE PRSU PATOLOGIE POHLAVNÍHO ÚSTROJÍ

Julie Hylmarová

ÚPA FN Brno

2020

Patologie prsu

- Prsní žláza=derivát kožních adnex (apokrinních žláz), uspořádaný v hierarchii
laloky-lalůčky-terminální duktulo-lobulární jednotky

Diagnostika onemocnění prsu-obecně

- Klinické vyšetření-především pohled+pohmat
- Mamografie-zobrazení prsní žlázy měkkým RTG zářením
- Ultrasonografie-vhodnější u žen ve fertilním věku
- MRI-u vysoce rizikových osob, např. BRCA pozitivní ženy
- Biopsie-tzv. core-cut, indikována v případě suspektního nálezu pomocí výše uvedených metod
- Resekce-indikována v případě maligního nálezu z biopsie; součástí je i odběr tzv. sentinelové uzliny.

Vývojové poruchy prsu

- Ektopická prsní žláza-většinou lokalizována v axile
 - její zbytnění, např. v graviditě, může působit diagnostické rozpaky
- Polythelie-poměrně častá
- Hypoplázie, aplázie, amastie-raritně

Záněty prsu

- Akutní hnisavá mastitida, též nazývána puerperální mastitida
 - velmi častá, obzvláště v období šestinedělí
 - prs zarudlý, bolestivý, mohou být febrilie
 - vstupní branou pro infekci jsou ragády bradavky
 - etiologicky většinou streptokoky a stafylokoky
 - může vést k tvorbě abscesů s nutností drenáže
- Chronická mastitida
 - poměrně častá
 - sterilní reakce na stagnující sekret

Nenádorové ložiskové léze

- Fibrocystické změny
 - velmi časté, obzvláště postmenopauzálně
 - podkladem je zmnožení vaziva s následnou cystickou přeměnou
 - mohou být spojeny s hyperplázií jak duktální, tak lobulární, typickou i atypickou; atypická hyperplázie je prekancerózou
- Adenóza
 - častá, hlavně ve 3. a 4. dekádě
 - zmnožení acinárních struktur
 - poměrně často s kalcifikacemi detekovatelnými mamograficky

- Radiální jizva

- relativně častá

- většinou zachycena náhodně

Lipofagický granulom

- regresivní změna

Dále: -infarkt prsní žlázy

- iatrogenní změny po zavedení prsních implantátů

Benigní nádory prsu

- Fibroadenom a tubulární adenom
 - fibroadenom je nejčastější benigní lézí
 - smíšený fibroepiteliální tumor
 - výskyt především ve fertilním věku
 - pomalu rostoucí kulovitý útvar, pohyblivý vůči spodině
- Laktační adenom
- Papilom
 - benigní intraduktální nádorová proliferace

Maligní nádory prsu

- Karcinom

- nejčastější malignita žen

- etiologie: životní styl, obezita, genetický podklad, hormonální vlivy, prekancerózní stavy

- klinicky: -nemusí být vždy hmatný!

- léze vtahující povrch, hrbolatá, nerovná, nepohyblivá vůči spodině

- může být sekrece z bradavky, často krvavá

- Karcinom

- karcinom in situ-nepřekračuje bazální membránu, tedy roste jen v epitelu

- duktální-high-grade

- non high-grade

- lobulární

- invazivní karcinom-roste i do stromatu

- řada podtypů: tubulární, mucinózní , papilární, metaplastický...

CAVE: -inflamatorní karcinom: klinicky imituje mastitidu

CAVE: - Pagetova choroba:-způsob šíření ductálního karcinomu prsu

- bradavka zarudlá, zhrubělá, se šupením

- Phyllodes tumor

- bifázický fibroepiteliální nádor

- napodobuje fibroadenom

- poměrně vzácný, výskyt především ve 4. a 5. dekádě

- klinicky: rychle rostoucí, nebolestivá, elastická léze

- šíří se výhradně hematogenně

Patologie mužského prsu

- Gynekomastie

- hyperplázie stromatu a epitelu vývodů

- klinicky: zvětšení prsou

- často souvisí s hormonální dysbalancí

- většinou reverzibilní

- Karcinom prsu

- mnohem vzácnější než u žen

- příznaky obdobné, záchyt většinou pozdnější

Gynekopatologie

Patologie vulvy (vnějšího genitálu)

- Záněty-neinfekční-kontaktní dermatitida, lékové alergie, psoriáza, atopická a iritační dermatitida, ...
 - infekční-virové-HPV
 - HSV
 - bakteriální-kapavka, syfilis, granuloma inguinale, lymphogranuloma venereum, ulcus molle,...
 - mykotické-kandidóza

Patologie vulvy (vnějšího genitálu)

- Nenádorové epitelové léze
 - cysta Bartholiniho žlázy
 - lichen sclerosus
 - lichen simplex chronicus

Patologie vulvy (vnějšího genitálu)

- Nádory vulvy

- benigní-epitelové

- vestibulární papilom

- mezenchymální

- maligní-epitelové

- dlaždicobuněčný karcinom vulvy-zdaleka nejčastější

- bazaliom

- mezenchymální

- embryonální rhabdomyosarkom

- leiomyosarkom

- melanom

Patologie vaginy

- Záněty

- velmi časté

- většinou se projevují výtokem

- mohou být virového (HPV, HSV), bakteriálního (např. kapavka), mykotického (candida) i parazitárního (trichomonas vaginalis) původu

Patologie vaginy

- Nádory

- benigní epitelové

- dlaždicobuněčný papilom

- maligní epitelové

- dlaždicobuněčný karcinom (HPV asociovaný)

- mezenchymální

- leiomyom (benigní)

- embryonální rhabdomyosarkom (maligní)

- melanocytární

Patologie děložního hrdla

- Cervicitida (zánět)

- častá

- neinfekční

- alergie, iritace, mechanické dráždění,...

- infekční

- většinou ascendentní, může vést k rozvoji PID nebo chorioamnionitidy

Patologie děložního hrdla

- Skvamokolumnární junkce (fyziologický stav)=místo přechodu dlaždicobuněčného epitelu vaginy a ektocervixu v cylindrický epitel endocervixu
 - histologicky riziková oblast
 - může docházet k přesunu cylindrického epitelu na ektocervix (obvláště po vícečetných porodech)-tzv. **ektropium**
 - cylindrický epitel je v poměrně agresivním kyselém prostředí pochvy náchylný k **dlaždicobuněčné metaplázii**

Patologie děložního hrdla

- Prekancerózy

- dysplastické změny-low-grade skvamózní intraepiteliální léze

- zpravidla spontánně regreduje

- high-grade skvamózní intraepiteliální léze

- prekurzor karcinomu

- vyžaduje aktivní řešení

- může též spontánně regredovat

Patologie děložního hrdla

- Karcinom

- 3. nejčastější malignita žen, asociovaná s infekcí HPV

- postihuje relativně mladé pacientky

- dlaždicobuněčný karcinom-cca 80%

- adenokarcinom

- klinicky nejčastěji asymptomatický, případně výtok, krvácení, bolesti

- screeningový program

- Mezenchymální nádory

- leiomyom (benigní), leiomyosarkom (maligní), karcinosarkom (maligní)

Patologie děložního těla-endometrium

- Endometritida (zánět)
 - nesouvisející s graviditou
 - související s graviditou/porodem/potratem
- Endometrióza=přítomnost endometriální tkáně mimo endometrium (a myometrium)
 - přítomnost endometriální tkáně v myometriu se označuje jako **adenomyóza**
 - velmi časté onemocnění
 - abnormálně lokalizované endometrium reaguje na hormonální podněty

Patologie děložního těla-endometrium

- Funkční změny endometria
 - nemají morfológický korelát
- Hyperplázie endometria
 - bez atypií
 - s atypiemi
- Endometriální polypy
 - časté léze způsobující abnormální děložní krvácení

Patologie děložního těla

- Nádory

- epitelové-benigní

- maligní-karcinom endometria

- mezenchymální-benigní-leiomyom (zdaleka nejčastější)

- leiomyosarkom (vzácný)

- endometriální stromální sarkom

- smíšené-adenofibrom (benigní)

- karcinosarkom (maligní)

Patologie vejcovodů

- Záněty

- většinou infekční, ascendentní, mohou vést k rozvoji PID

- akutní

- chronické

- Nádory

- adenomatoidní nádor z povrchového mezotelu

- high-grade serózní karcinom

- endometroidní karcinom

Patologie vejcovodů

- Extrauterinní gravidita

- ektopické umístění oplodněného vajíčka, nejčastěji právě ve vejcovodu

- predisponujícími faktory jsou prodělané záněty vejcovodů a jejich zhoršená průchodnost, chirurgické zákroky na vejcovodech, endometrióza, kouření,...

- může dojít k ruptuře vejcovodu s nitrobršním krvácením

Patologie vaječníků

- Syndrom polycystických ovaríí (PCOS)
 - jedno z nejčastějších endokrinních onemocnění žen
 - početné cysty vaječníků, obezita, inzulínová rezistence, hirsutismus, anovulační cykly, snížená fertilita
 - často je vyjádřena jen část příznaků

Patologie vaječníků

- Cysty-velmi časté
 - inkluzní cysta
 - z povrchového mezotelu nebo epitelu tuby
 - folikulární cysta, cysta žlutého tělíska
 - funkční
 - endometroidní cysta

Patologie vaječníků

- Nádory

- epitelové

- serózní (70%)-low-grade

- high-grade-vysoká mortalita

- endometroidní, světlobuněčný, mucinózní

- sex-cord

- stromální fibrom/fibrosarkom, ovariální tékom, Leydig-cell tumor, NOS, tumor z buněk granulózy, tumor ze Sertoliho buněk

- germinální

- dysgerminom, embryonální karcinom, nádor ze žloutkového váčku, non-gestační choriokarcinom, teratom

Patologie vaječníků

- Sekundární tumory
 - poměrně časté!
 - metastázy často oboustranné
 - Krukenbergův tumor=metastáza tumoru GIT (adenokarcinomu) do vaječniku

Kontrolní otázky

1) Nejčastější malignitou žen v Evropě je:

- a) karcinom plic
- b) karcinom tlustého střeva
- c) karcinom prsu
- d) melanom

2) Akutní mastitida se typicky vyskytuje:

- a) u mužů s gynekomastií
- b) u postmenopauzálních žen
- c) u žen BRCA pozitivních
- d) u kojících žen v šestinedělí

3) Nejčastějším benigním nádorem prsu v ČR je:

a) fibroadenom

b) papilom

c) phyllodes tumor

d) laktační adenom

4) Vaginální záněty infekční etiologie se typicky projevují

a) bolestí

b) krvácením z rodidel

c) abnormalitami menstruačního cyklu

d) výtokem různého vzhledu v závislosti na původci infekce

5) Karcinom děložního hrdla je asociován s:

- a) chlamydiovou infekcí
- b) infekcí virem herpes simplex
- c) infekcí lidským papilomavirem
- d) používáním nitroděložních tělísek

6) V resekátu dělohy 44-leté ženy operované pro prolaps dělohy byly v oblasti děložní stěny makroskopicky popsány tři dobře ohraničené bělavé tuhé uzly, průměru od jednoho do dvou centimetrů. Statisticky nejpravděpodobněji se v tomto případě jedná o:

- a) endometriózu
- b) leiomyomy
- c) leiomyosarkomy
- d) karcinom endometria

7) Endometrióza:

- a) je výskyt endometriální tkáně mimo endometrium
- b) může způsobovat abnormální krvácení
- c) může působit pánevní bolest
- d) všechny výše uvedené odpovědi jsou správné

8) Záněť vejcovodu:

- a) vzniká nejčastěji mechanismem hematogenního šíření infekce
- b) vzniká nejčastěji přímým přestupem z blízkého okolí
- c) vzniká nejčastěji ascendentní, tzn. vzestupnou cestou
- d) nemůže ve svém důsledku vést k poruchám plodnosti

g) Který z těchto faktorů není dle současných poznatků predisponující pro extrauterinní graviditu:

- a) prodělaný zánět vejcovodu
- b) prodělaný chirurgický zákrok na vejcovodu
- c) v minulosti proběhlá vícečetná gravidita ženy
- d) endometrióza

10) Který z uvedených jevů patří mezi typické příznaky syndromu polycystických ovarií:

- a) bolestivá menstruace
- b) hypotenze
- c) pozdní menarché
- d) anovulační cykly

Zdroje

- ZÁMEČNÍK, Josef, ed. *Patologie*. Praha: LD Prager Publishing, 2019. ISBN 978-80-270-6457-1